

IZSELJEVANJE IZ PREKMURJA MED PRVO IN DRUGO SVETOVNO VOJNO V LUČI SODELAVCEV "MLADEGA PREKMURCA"

Mihael Kuzmič

UVOD

V času med prvo in drugo svetovno vojno so bili vzroki za prekmursko izseljenstvo in sezonstvo isti, zato jih avtorji v reviji Mladi Prekmurec (dalje MP) obravnavajo hkrati, neločeno. Večina prebivalstva, ki se je izselila, je bila vajena sezonskega dela in je po sili razmer podaljšala bivanje zunaj Prekmurja v izseljenstvo.

Vsaka generacija slovenskih razumnikov se na nek način loti izseljenskega vprašanja. Raziskovalci in pisci se radi lotevajo te teme, pa naj je šlo za verske, ekonomske, politične ali zgolj pustolovske nagibe in nuje. Sodelavci MP so jo čutili kot trpko bolečino, ki prihaja iz krvavečega narodovega telesa.

V drugi polovici tridesetih let je bilo v Prekmurju že nekaj inteligence, ki se je šolala na soboški gimnaziji in dalje na univerzi v Ljubljani. V svoji mladostni ustvarjalni zagnanosti se je lotila obravnavanja za Prekmurje aktualnih tem. Med njimi je bilo tudi vprašanje izseljenstva, ki se je v Prekmurju resda začelo že proti koncu prejšnjega stoletja, toda v času po prvi svetovni vojni, -ko je bilo Prekmurje po tisočletni madžarski upravi priključeno Sloveniji in Jugoslaviji, se pričakovano izboljšanje življenja ni uresničilo in so še ostali vzroki za izseljevanje, čeprav nekoliko drugačni.

Uvodničar R. je v prvem letniku MP zaneseno pokazal v tri države, izseljenske smeri, kamor je odhajalo največ Prekmurcev: *"Mladina je sočna pomlad ... Mladina vsebuje še neizrabljene moči in sile. In kam s temi močmi, silami? Kam prekmurska mladina? Vse moči in sile za narod, prekmursko ljudstvo in zemljo, za te,*

*ki se potijo doma, za one, ki so, in ki še garajo v Franciji, Nemčiji, Ameriki!"*¹

REVIJA MLADI PREKMUREC

Poskusna številka MP je izšla na začetku šolskega leta 1936 (urednikov uvod je bil napisan sredi junija 1936) in je potem redno izhajala do 4. letnika, 9–10. številke, november–december 1940. Izdajati ga je začelo Sokolsko društvo Murska Sobota z željo, *"naj bi bil napreden list, vodnik in glasnik mladih Prekmurcev; list, ki bi kazal bratom onstran Mure našo ožjo domovino in duševne plodove sinov, ki so vzrasli iz njenih razoranih tal. Kazal in dvigal naj bi prekmurški narodni zaklad, obenem pa služil mladini in odraslim, ki bi se zanj zanimali kot poljudno čtivo ob prostih urah."*²

MP je bilo glasilo tiste književne skupine, v katero so spadali prekmurški pisatelji in drugi avtorji, ki so že objavljali svoja dela v slovenskih revijah in založbah. Bili so demokratično in progresivno usmerjeni, sinovi Slovenije po prvi svetovni vojni in organsko povezani s slovenstvom. Opisovali so predvsem življenje kmetov in inteligence; v umetnosti so bili pristaši realizma. Med sodelavci najdemo nekaj pomembnih imen: Ferdo Godina, Miško Kranjec, Anton Vratuša, Branko Rudolf, Erna Muser, Franc Šebjanič, Frida Kovač, Tone Čufar, Anton Ingolič, Janko Liška, Fran Trdko, Franjo Gumilar, dr. Roman Savnik, Ivan Šiftar, Sidika Porš, Igo Torkar, Fran Murčič, Božidar Borko, Rudi Čacinovič, Dioniz Titan idr.

Poleg skupine okrog MP sta bili tedaj v Prekmurju še dve književni skupini. Katoliška, ki jo je vodila predvsem duhovščina in se je zbirala okrog Kleklovih Novin, ter evangeličanska, ki je izdajala Duševni list. O njuni usmeritvi in delu je pisal I. Vrhovec v sestavku Na križišču,³ ki je zbudil močno polemiko v naslednjih številkah. Za popolnejšo sliko prekmurskega izseljenstva med vojnama bo potrebno v prihodnosti pregledati evangeličansko in katoliško izdajateljsko dejavnost tega časa.

V posameznih številkah MP so bile na koncu omenjene objave prekmurskih avtorjev v posameznih slovenskih revijah in pri založbah z zelo različnih področij. Objav s področja izseljenstva na teh straneh nisem zasledil.

Poslanstvo MP je urednik Ferdo Godina tudi na koncu prvega letnika podčrtal z zapisom, da bo to tudi vnaprej "glasilo mlade prekmurske realistične generacije", ki je polna izjemne volje do dela in do osmišljenega življenja. "Edino merilo mu je človek." MP bo zbiral "mlade talente za leposlovje in kulturne delavce in ocenjeval njih dela le po njihovi vrednosti. Obravnaval bo kulturna in druga vprašanja - zlasti prekmurska - s stališča kvalitete in občin potreb. Kakršnokoli ozkost odklanja."⁴ Ob koncu zadnje številke je poziv vsem bralcem, ki jih naziva s "tovariši", naj obvestijo svoje prijatelje in znance, da je MP samostojen, od nikogar odvisen, da je "Mladi Prekmurec list mladih Prekmurcev in da se pri njem zbirajo vsi, brez ozira na politiko ali svetovni nazor, vsi, ki hočejo biti nekoč v pomoč našemu revnemu prekmurskemu ljudstvu."⁵ Želja, da bi prispevali svoj delež k napredku in blagostanju svoje pokrajine, se kaže v spoznanju, da je ovira na tej poti slab gospodarski položaj. "Tujina vzame naše ljudi, čim dorastejo šoli. Vračajo se samo pozimi, da poplačajo dolgove in da povedo vse to, kar so videli drugje ... Mura poplavlja vsako leto polja, podira hiše in uničuje zemljo. žalostno je zdravstveno stanje teh ljudi, ki živijo po nizkih in vlažnih kočah."⁶

GOSPODARSKI IN SOCIALNI VZROKI ZA PREKMURSKO IZSELJENSTVO

O gospodarskih problemih Prekmurja med dvema svetovnima vojnama piše Franc Sapač v sestavku Gospodarstvo.⁷ V svoji razpravi prikazuje Prekmurje kot izrazito kmečko pokrajino, saj se kar 85 % prebivalstva ukvarja s kmetijstvom. Prevladujejo mali kmetje in bajtarji s premalo zemlje, da bi lahko prehranili svoje družine. Tudi srednji in večji kmetje, ki so pridelovali žito in gojili živino, na Goričkem pa se ukvarjali s sadjarstvom, niso imeli dobička zaradi nestabilne gospodarske situacije, visokih

davkov in slabe železniške in cestne povezave z ostalimi predeli Slovenije. Zasluge so torej morali iskati zunaj svoje pokrajine.

Agrarna reforma ni izpolnila pričakovanj prebivalstva, saj je pustila prevelik maksimum orne zemlje in gozdov (1000 ha gozdov). Agrarni zakon je nastajal deset let in agrarni interesi niso bili prepričani, da bo zemlja v resnici njihova. Poleg tega je zakon izšel leta 1931, ob nastopu gospodarske krize. Odškodnina za dobljeno agrarno zemljo je bila previsoka, poleg tega pa bivši beroši niso imeli začetnega kapitala, s katerim bi začeli uspešno kmetovati.

Avtor omenja 12.000 sezonskih izseljencev, že pred prvo svetovno vojno so Prekmurci delali v Slavoniji, na Ogrskem in v Avstriji. Do leta 1910 se je izselilo iz Prekmurja 5.867 ljudi. Po prvi svetovni vojni se je en del prekmurskega izseljenstva usmeril v prekomorske kraje, in sicer v Južno Ameriko (Argentina in Urugvaj), v ZDA in Kanado. Drugi del izseljencev je našel svoje nove domove v severnih delih Jugoslavije, tretji pa v Franciji in Nemčiji. V Vojvodini in v Franciji so opravljali predvsem kmečka dela. Edino po Sloveniji so delali kot zidarji in težaški delavci.

Leta 1929 je bilo 35 % izseljencev žensk, leta 1931 že 41 % 1937/38 pa že okrog 60 %. Delale so kot moški, prejemale pa nižjo plačo. Milijone, ki so jih sezonski in izseljenci zaslužili, so morali dobesedno prigarati. V Slavoniji so delali po 18 in več ur na dan samo za 10 din. Obseg dela na posameznika je bil v Franciji trikrat večji kot doma. Pri delodajalcih so bili sicer na dobrem glasu kot potrpežljivi, delavni in poslušni delavci, a na kakšno socialno zaščito zanje niso mislili.

Franc Sapač je v glavnem uporabil dva pomembnejša vira, in sicer delo Vilka Novaka: Zbornik Slovenske krajine in M. Maučeca: Prenaseljenost in sezonsko izseljevanje v Prekmurju (Geografski vestnik iz l. 1933).

Delo Doprinos k socialni strukturi Prekmurja avtorja Frana Trdka⁸ na primerih dveh tipičnih vasi (Dolič in Rakičan) v

soboškem okraju izčrpno odgovarja na vprašanja, prvič, ali je kmet po agrarni reformi dobil dolgo pričakovano zemljo, kakor mu je bilo obljubljeno, drugič, ali mu ne bo več treba hoditi na sezonsko delo po svoj kruh in tretjič, ali so bili odpravljeni vzroki bede, izseljevanja in sezonskega dela?

Po izčrpnih statističnih podatkih, tabelah in opisih obeh krajev v soboškem okraju (drugi prekmurski okraj, Lendava, ni s primerom obdelan) s 171 katastrskimi občinami avtor ugotovi:

A) Naselje Dolič je na valovitem svetu z ilovnato zemljo, poraslo z grmičevjem, slabo prikladno za poljedelstvo. Ljudje se preživljajo z živinorejo in sadjarstvom. Večjih kmetov ni, da bi zaposlovali bajtarje. Povezav z večjimi središči ni. Vas je zelo revna, na vsako družino pride povprečno 5,3 družinskih članov ali na 1 km² 127,8 ljudi.

B) Naselje Rakičan je imelo vsekakor mnogo boljšo socialno sliko. Toda po agrarni reformi so dobili zemljo dobrovoljci, tj. uradniki iz Murske Sobote, ki pa so jo prodali večjim kmetom. Bajtarji in mali posestniki so tako spet ostali v istem položaju kot pred agrarno reformo. Glavni dohodek kmetij je živinoreja. Prebivalci so našli zaposlitev v Murski Soboti.

C) Za prekmurskega kmeta velja trditev, da je priden in lahko že s 5 - 8 ha zemlje zagotovi svoji kmetiji obstanek. Ker so pa imeli mnogi manj od tega in so jih pestile visoke davčne dajatve, *“zato bruhajo prekmurske vasi svoje prebivalce po svetu.”*

Delo Poizkus karakterizacije mladinskega gibanja v Prekmurju avtorja Ivana Slovina (=Rudi Čačinovič)⁹ je obširen pogled v preteklost in prihodnost, tudi na spreminjajoče se korenine in vzroke sezonstva in izseljenstva v Prekmurju. Posebno pozornost je avtor posvetil vzgoji mladine v katoliški in evangeličanski cerkvi; obe sta pripravili dijaške domove v Murski Soboti in se trudili za naraščaj predvsem duhovnikov in učiteljev. Starejša mladina je bila še prežeta z duhom madžarstva, mlajšo pa so vzgajali v usmerjenosti proti Ljubljani. To obdobje je bilo prelomno, osnovni vzroki za sezonstvo in izseljenstvo so bili še

navzoči. čuti pa se močno in optimistično prepričanje, da *“je zdravo samo to, kar raste v svobodi in iz resničnega notranjega prepričanja. Na tem spoznanju temelječe delo bo tudi Prekmurju prineslo boljšo bodočnost in rešitev mnogih vprašanj, ki jih danes še druga onemogočajo. S tem prihajamo v novo razdobje prizadevanj mlade prekmurske generacije.”*¹⁰

Delo Agrarna reforma in javne dajatve avtorja Frana Trdka¹¹ obravnava posledice agrarne reforme in dajatev za prekmurskega kmeta, ki bi si le z davčnimi olajšavami in drugačno klasifikacijo zemlje omogočil dolgoročno existenco na domači kmetiji. Na začetku sestavka opiše zgodovino uresničevanja agrarne reforme v Prekmurju in prvih dvajset let v Jugoslaviji, ki so se začela tako, da *“je bilo leto 1918 tudi prekmurskemu ljudstvu leto odrešenja in upanja v boljšo bodočnost.”* Toda v tem času je za 10 % narastlo število bajtarjev in srednjih kmetov, predvsem zaradi novo nastalih kmetij. Ta sloj prebivalstva je bil hudo obremenjen z dolgovi in odplačili, tako da je iz njega še naprej prihajala množica sezoncev in izseljencev, ki pa bi jih lahko že šteli bolj med proletariat kot med kmečko prebivalstvo. Nastal je proces, v katerem se je nekdanji kmet v življenju in vedenju vse bolj in bolj spreminjal v delavca. Avtor proti koncu napoveduje, da bo *“v tretji generaciji Prekmurec že delavec”*, vseeno pa je mnenja, da bo med najvažnejšimi nalogami neposredne prihodnosti ponovna strokovna izvedba zemljiške kvalifikacije.

Drugo delo Frana Trdka Gospodarsko življenje Prekmurja¹² se ukvarja z nekaterimi perečimi problemi v Prekmurju. Med njimi so predvsem opazni:

- premajhna povezanost med mestom in vasjo,
 - bolezni, ki so posledica garanja v tujini,
 - poljedelstvo je manj razvito v Prekmurju kot v drugih predelih Slovenije; s tujino se sploh ne more primerjati.
- Priporoča, da bi se razširil *“življenjski prostor”* prekmurskega kmeta z melioracijami, izsuševanji močvirij in preoranjem dela pašnikov v njive.

Sidika Porš je objavila Sezonsko izseljevanje v Prekmurju,¹³ ki si zasluži posebno predstavitev. Precej natančno opisuje soboško

podružnico državne posredovalnice dela z vodji in drugimi zaslužnimi Prekmurci na tem področju (Franc Kerec, Valentin Komavli, dekan Jerič idr.) Leta 1937 je bila ustanovljena Zveza poljedelskih delavcev, ki je štela 13 000 članov. V letu 1939 je šlo iz Prekmurja 9108 sezonskih delavcev – 5346 moških in 3762 žensk; vsi so dobili delo preko Borze dela v Soboti, šli pa so v Nemčijo (6308), Francijo (1337) in Vojvodino (1436). Za gornjepetrovsko občino, ki je imela samo 3830 prebivalcev, je naredila pregled držav za čas od leta 1934–1939, kje vse so bili ljudje na delu. Za vire svojega pisanja je našla podatke v tretjem letniku Mladega Prekmurca, Trgovskem listu in Izseljeniškem vestniku.

KAM SO ŠLI NAŠI PREKMURSKI IZSELJENCI IN KAKO SE JIM JE GODILO

V MP 1936/37, št. 8–9, str. 83, je v okviru med pesmijo J. K. Prisiljenemu kritiku in vinjeto na dnu strani v okviru tekst: *“Mnogi, mnogi iz Goričkega, Ravenskega in Dolinskega so odšli v Francijo, Nemčijo ... in še odhajajo – Prekmurje gre po svetu...”*

Po podatkih Slovenca z dne 17. marca 1938 prinaša v rubriki Razno in MP 1937/38, št. 7–8, na str. 122–123 številke o prekmurskem delavstvu. *“Začetek sezonskega izseljevanja je bil okrog leta 1850. ženske so se začele izseljevati za svetovne vojne, ko je začelo nedostajati moških delavcev. Posredovalnica za sezonsko delo v Soboti je bila uvedena 15. julija 1920. L. 1922 so bile s tem posredovanjem poslane prvič velike množice v Jugoslavijo – na veleposestva v Bačko in Slavonijo. L. 1921 je posredovala v Nemčijo prvič 400 delavcev. L. 1928 prvič v Francijo.”*

Ivan Šiftar v svojem Pogledu nazaj in naprej¹⁴ pravi, da je potrebno razumeti izraz *“odhajanje Prekmurcev v Slavonijo”* kot iskanje vsakršne zaposlitve zunaj domače pokrajine, ne pa samo dobesedno v Slavonijo. Citira tudi Italijana Mazzinija, katerega besede veljajo tudi za prekmurske Slovence: *“Materijalno izboljšanje je bistveno in mi se bomo borili, da ga dosežemo, ali ne zato, ker je za ljudi koristno, da so dobro rejeni in dobro*

nahranjeni, temveč zato, ker ne morete doseči zavest svojega dostojanstva in svojega naravnega razvoja, dokler se boste nahajali kakor dandanes v neprestani borbi za bedo."

Prekmurci v Ameriki so dobili v sestavku I. Vrhovca Na Križišču negativen prizvok¹⁵ predvsem zato, ker so še po dvajsetih letih v Betlehemu v Pensilvaniji izdajali svoj tednik Amerikanski Slovencov Glas s starim madžarskim črkopisom in je bil po oznaki poleg imena namenjen razširjanju ameriških idej in načel vendskemu narodu, ljubečemu svobodo. Taka oznaka je bila zapisana v aktivistične namene in brez poznavanja bistva in namena izdajanja prekmurskega časopisa v Ameriki.

Franc Bukvič je objavil članek Borovo gostovanje,¹⁶ v katerem je opisan star prekmurski običaj, ki je v navadi bolj pri evangeličanih kot katoličanih. Pred objavo je kratek urednikov uvod in predstavitev avtorja, v katerem je zapisano, da je F. Bukvič prevedel iz madžarščine knjigo Ha ket sziv egymast szereti (če se ljubita dve srca) in je izšla v Ameriki. V narečje v riva slovenske knjižne izraze, kar naj bi bil vpliv sina študenta.

ODSEV IZSELJENSTVA V PESMIH IN PROZI V MLADEM PREKMURCU

V MP je bilo priobče veliko proze in poezije z različno vsebinsko tematiko, med katero je sorazmerno malo sezonske in izseljenske.

Tipična je zgodba Srečanje, avtorja Jožeta Kastelskega.¹⁷ Govori o dijaku, ki je v razredu poslušal profesorja govoriti o izseljencih. Besede "V Ameriki, v Franciji, v Nemčiji so; mnogo jih je" so ga globoko pretresle. Na poti iz šole je srečal vozove, na katerih so se ljudje nekam peljali, drugi so za njimi in okrog njih jokali. Nek starec mu je povedal, da gredo v Francijo. "... Še bo prišel čas, ko boš spoznal, kaj se pravi - prekmurske zemlje je premalo!"

Pesmi:

1. Matere vernost i lubezen, MP 1936/38, št. 6, str. 65.
2. Pravijo, MP 1936/37, št. 8-9, str. 88.
3. Ivan Šiftar, Prvi gredo, MP 1937/38, št. 9-10, str. 127.
4. Franc Murčič, Epigram, MP 1937/39, št. 9-10, str. 152.
5. Franc Murčič, Pusto polje, MP 1938/39, št. 1-2, str. 26.
6. Pajlin, K studentu, MP 1938/39, št. 9-10, str. 134.
7. Ivan Šiftar, Prekmurci govore, MP 1938/39, št. 9-10, str. 159.
8. Ciril Drekonja, Žnjeci, MP 1940, št. 1-2, str. 11.

Med avtorji ni pesniško zelo slavnega imena; pisali so pač iz občutja in sočutja tako, kakor jim je srce velevalo. Prva pesem je napisana v prekmurščini, ostale v knjižni slovenščini. O umetniški vrednosti pesniškega izraza bodo mogoče kdaj povedali svojo besedo literarni zgodovinarji, jaz bom tukaj samo predstavil izseljensko in sezonsko tematiko, kakor jo vidimo v tej poeziji.

Prekmurska zemlja je revna, četudi dobro rodi "do svetega Mohorja, v poletne dni / med Črensovci, Beltinci, Soboto, Lendavo / kruh nam zori." Ženjci se trudijo, potijo, od jutra prek dneva do pozne noči. Vse dokler ne požanjemo njiv. Pozimi je zemlja prazna in mrtva in pesnik potarna, da "je glad naš gospodar / in deca naša strada kruha."¹⁸ V Prekmurje so bili premeščeni mnogi učitelji in uradniki, bili so prišleki. Franc Muršič jim v Epigramu (pesem številka štiri) potarna:

*"Prijatelj, ki z bridkostjo se spominjaš ure,
ko prišel si k nam v to ravnino,
vedi dobro, da ljudstvo tostran Mure,
grē vsako leto si po kruh v tujino!"¹⁹*

Slovo od sorodnikov in prijateljev, ki so šli v tujino, je bilo zmeraj ganljivo; objeli so se in zajokali, ločil jih je vlak. "Trdo zveni onostran Mure ritem koles ... /Ljudem gleda volja iz upornih očes: Pred poginom bežimo ... za delom, za kruhom."²⁰ Doma ostajajo prazne vasi, "fuksije na dekliških okencih nič več ne cveto"; pesem odhajajočih je odtrepetala nad vasjo, odšli so "pač za kruhom v Francijo."²¹ Pa ne samo v Francijo, v tisočih so šli z vlakom po dvakrat na teden na vse strani sveta, ruvali

so plodove zemlje po "pruskih in champagnskih poljih", trdo delali, v srcih molili in bili v mislih vedno pri domovih.²² Marsikak rojak se je v tujini izgubil, bil je kakor žejni popotnik, ko hlastno išče studenec. Za trenutek se spočije, nato "spet želja dalje sili ga v daljine" in nemirno gre naprej. "Tako preganjajo strašni demoni / pozabljenega sina domovine."²³ Kakšna usoda je doletela rojake v tujini, stran od doma, iz rodne pokrajine? Orali, sejali, kopali, garali so, da so jih skelele dlani, s tisoči so romali naprej skozi bedo in življenje. "Jaz zidal sem plavže / in hiše ljubljanske, / v temnih rovih sem zidal, / a zase ... niti kože ciganske." Drug je potarnal "nekoč doma gospodar, / sem zdaj v tujini rudar." Dekle je odšlo v mesto, kjer so jo imeli radi in poljubljali, toda pozneje je sama blodila po cesti - "s tisoči umiram, / s tisoči umiram za denar / s kletvijo - čemu bila sem rojena vendar?"²⁴ Iz te precej temne slike žari izseljencu in sezoncu svetel obraz ljubljene matere, ki mu je hkrati simbol domovine, luči, optimizma in tolažbe. Dviga ga nad sivo bedo vsakdanjosti. Ni samo spomin na nežno materino lice, ki je v času ločenosti dobilo globoke gube in starostno odmaknjenost, ampak je spodbuda za trdno zaupanje v življenje tudi vnaprej, do tiste točke, ko se zateče v hladen grob in hrepenenje izzveni v tisto razsežnost, ko se v blaženost zlijejo vse vrednote in hrepenenje človeka - pri izseljencu domovina, mati, Bog, večnost. Zato avtorica blagruje "srečni ste, ki ešče mater v žitki mate, / kušujte njih roke, v poštenje jo držite. / Blagoslavljajte jo, šterim je že v zemlji, / ar se ona i tam vu grobi za vas moli!"²⁵

Čeprav so bili gotovo tudi v tujini prijetni in spodbudni dogodki, jih v pesmih ni zaznati. Zasanjanost panonske pokrajine in otožnost duše prekmurskega človeka je našlo svoj odmev v tematiki in izraznem načinu.

SKLEP

Vsebina MP, ki se nanaša na izseljenstvo in sezonstvo, je enaka vzrokom, stanju in perspektivam izseljenstva, kakor jih najdemo na drugih področjih Slovenije. Poudarki so različni, kolikor so bili različni razlogi za zapuščanje domačih ognjišč in odhajanje v tujino. Poudariti pa je treba, da so izseljenstvo

obravnnavali mladi ljudje iz svojega osebnega zapažanja in doživljanja, kar ima morda strokovno pomanjkljivost, zato pa toliko večjo človeško doživetost.

OPOMBE

* Razprava je bila kot referat prebrana na 2. mednarodnem znanstvenem srečanju raziskovalcev izseljenstva 8. oktobra 1993 na Opčinah nad Trstom.

¹ MP 1936/37, št. 5/41.

² MP, poskusna št., 1936, str. 1.

³ MP 1940, št. 3-4, str. 35-36.

⁴ MP 1937/38, št. 1-2, str. 1-2.

⁵ N.d., str. 173.

⁶ MP 1938/39, št. 1-2, str. 1.

⁷ MP 1937/38, št. 1-2, str. 17-19, nadaljevanje v MP št. 3-4, str. 49-52.

⁸ MP 1938/39, št. 1-2, str. 27-32 in nadaljevanje v MP št. 3-4, str. 58-63, ter MP št. 7-8, str. 120-124.

⁹ MP 1938/39, št. 5-6, str. 81-91.

¹⁰ N.d., str. 91.

¹¹ MP 1938/39, št. 9-10, str. 160-164.

¹² MP 1940, št. 3-4, str. 51-56 in nadaljevanje v št. 7-8, str. 117-119, ter v št. 9-10, str. 140-142.

- ¹³ MP 1940, št. 5-6, str. 65-72.
- ¹⁴ MP 1938/1939, št. 9-10, str. 133-134.
- ¹⁵ MP 1940, št. 3-4, str. 35-41.
- ¹⁶ MP 1940, št. 5-6, str. 86 in v nadaljevanju v MP 1940, št. 7-8, str. 114-, ter št. 9-10. str. 140.
- ¹⁷ MP 1937/38, št. 7-8, str. 101-102.
- ¹⁸ št. pesmi 9.
- ¹⁹ št. pesmi 4.
- ²⁰ št. pesmi 3.
- ²¹ št. pesmi 2.
- ²² št. pesmi 5.
- ²³ št. pesmi 6.
- ²⁴ št. pesmi 7.
- ²⁵ št. pesmi 1.

ABSTRACT

**EMIGRATION FROM PREKMURJE BETWEEN THE
FIRST AND SECOND WORLD WARS: EXPERIENCES
PORTRAYED IN CONTRIBUTIONS TO "MLADI
PREKMUREC"**

Mihael Kuzmič

"Mladi Prekmurec" (Young Prekmurec) was a periodical published in Murska Sobota in 1936-40. It served as a sort of gazette of the young Prekmurje intellectuals and littérateurs, within which were published discussions, stories and poems having prominent emigrant themes. Since Prekmurje was clearly an agriculturally-based land without significant industries, its sons and daughters went away initially for seasonal work; later, at the beginning of this century, they began to emigrate. Prekmurje's economic problems remained unchanged even during both world wars, after it was annexed. Thus the reasons to leave also remained the same, and as such, emigration continued among men and women. Most of Prekmurje's inhabitants emigrated to Germany, France, and North and South America. In spite of agricultural reforms, the social structure continued to be very poor and, along with economic reasons, was the main impetus to emigrate.

Seasonal journeys to Slavonia, Vojvodina and some regions in Hungary began around the year 1850. In 1920 an agency was opened in Murska Sobota for seasonal work, and from that time onward we have more concrete information about the departure of workers abroad. In eight poems, which have either clear or oblique themes of the emigration experience, one hears a fundamental chord: departure from one's birthplace and home with the hope of a better future and an eventual return home; the harsh reality of an immigrant's life abroad working at poorly paid jobs; a nostalgia for the hills and villages of home, and a hope that they could at least be buried there. One does not sense pleasant happenings or incentives to emigrate in these

poems, although such feelings must have been present in real life. The contents of the gazette present the same reasons and conditions of emigration, which we find in other regions of Slovenia. The emphases are very different though, as are the grounds for going abroad. Young people discussed the themes of emigration according to their own personal observations. For this reason such material is unexplored by experts; it does however offer a deeply human understanding of the experience.